

JURMON MAISEMANHOITOSUUNNITELMA

Paraisten kaupunki
Emilia Horttanainen
6.10.2019

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
Jurmon saari	3
Maisemanhoitosuunnitelman tarkoitus ja tavoitteet	4
Työn eteneminen	4
Suunnittelua ohjaavat lait, ohjelmat, kaavat ja suunnitelmat	5
Jurmoa koskevat luonnon- ja maisemansuojeluohjelmat	6
2. LUONTO JA IHMINEN MUOVAAVAT JURMOA	7
Jurmon muoto muuttuu	7
Harvinaisten luontotyyppien mosaiikki	8
Jurmon lintuasema	9
Luonnon tila ja uhkatekijät	10
3. ELÄMÄ JURMOSSA ENNEN JA NYT	11
Merkkejä muinaisista asukkaista	11
Jurmon kylä ja sitä ympäröivä maisema	12
Jurmon satama	13
Kulkeminen Jurmossa	14
4. JURMOLAISTEN NÄKEMYKSIÄ MAISEMASTA JA MAANKÄYTÖSTÄ	15
Tapaamiset ja yleisötilaisuudet	15
Rakentaminen	15
Elämisen edellytykset Jurmossa	16
5. MAISEMANHOITO JURMOSSA	17
Mitä on maisemanhoito?	17
Jurmon maisemanhoidon jatkumo	17
Mäntymetsä	18
Kedot ja nummi metsän reunoilla	19
Kirkon mäki	19
Högbergetin ja Fårbergin väli	20
Högbergskärretiltä mäntymetsän reunaan	21
Träsket	22
Sandenin kasvillisuus ja linnut	22
Laidunaidat	23
Luonnonhoito vaatii työvoimaa	24
Muinaisjäännökset näkyviin	25
Telttailu Jurmossa	25
Reitit ja opasteet	26
Pyhiinvaelluspolku	27
Muinaisjäännökset reitin varrella	28
Opasteita harkiten, luontoa suojellen	28
6. MAANKÄYTTÖ JA RAKENTAMINEN JURMOSSA	30
Jurmon kylän täydennysrakentaminen	30
Kylän ulkotilat ja niiden hoito	33
Sataman kehittäminen	34
Sorgen	36
Rakennusten korkeusasema ja perustaminen	37
Jurmon henki rakentamisessa	38
Pihojen rakentaminen ja hoito	39
Käymälät ja kompostit	40
Laiturit ja rantarakenteet	40
Paloturvallisuus	40
Elävä Jurmo	41

1. JOHDANTO

Jurmon saari

Jurmon saari, eteläisellä Saaristomerellä merestä esiin nouseva kolmannen Salpausselän osa, on uloimpia asuttuja saaria.

Maisema on avointa ja talot on rakennettu kylään tiiviisti vierekkäin. Luonto on suurelta osin karua, avointa kanervanummea ja terassoitunutta rantakivikkoa. Saarella on monenlaista lajirikasta perinneympäristöä kuten niittyjä ja hakamaita, on myös istutettu männikkö, suota ja hiekkarantaa. Kasvilajisto on erityislaatuinen ja siihen kuuluu useita uhanalaisia lajeja. Jurmossa pesii paljon lintuja, ja kevät- ja syysmuuton aikaan Jurmo on tärkeä levähdyspaikka. Jurmossa on asuttu, kalastettu ja pidetty karjaa ainakin keskiajalta saakka, mistä kertoo avoin, kulttuurivaikuttainen luonto sekä muinaisjäännökset.

Jurmo kuuluu valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin sekä Saaristomerен kansallispuistoon. Jurmon kylä on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kylää ja satamaa lukuun ottamatta lähes koko saari on luonnonsuojelualuetta ja kuuluu lisäksi valtakunnalliseen harjajensuojeluohjelmaan.

Jurmon kylään kuuluu pääsaaren eli Hemlandetin lisäksi useita saaria. Tämä työ koskee lähinnä pääsaarta, jota kutsun tässä yksinkertaisesti Jurmoksi.

Jurmo on noin seitsemän kilometriä pitkä saari, pinta-alaltaan 280 ha ja korkeimmillaan 20 m merenpinnasta.

Jurmossa asuu vakituisesti noin kymmenen ihmistä, kesäasukkaita on kymmeniä ja matkailijoita vuosittain monia tuhansia.

Maisemanhoitosuunnitelman tarkoitus ja tavoitteet

Jurmossa halutaan säilyttää ja kehittää edellytyksiä asumiseen ja elinkeinojen harjoittamiseen, viihtyisyys ja luonto huomioiden. Tavoitteena on luonnon ja maisemallisten arvojen säilyminen sekä kaunis, kestävä ja toimiva rakennettu ympäristö. Jurmon maisemaan vaikuttaa saaren laajojen luontoalueiden hoito. Siihen vaikuttavat myös rakennusten ja rakenteiden sijoittaminen, tiet ja reitit, yhdyskuntatekniset ratkaisut, rakennusmateriaalit ja tekniikat, pihojen kasvillisuus ja maisemarakentaminen. Muun muassa näihin asioihin on etsitty ratkaisuja tässä suunnitelmassa.

Jurmon erityinen luonne, paikan henki, perustuu sen geologiseen muotoon, saarelle kehittyneeseen luontoon ja kulttuuriin. Maisemanhoitosuunnitelmalla pyritään vaalimaan tätä Jurmon henkeä. Jurmon saaren kulttuurivaikutteisen luonnon säilyminen edellyttää jatkuvaa hoitoa ja varovaista käyttöä.

Jurmon elinvoimaisuus on riippuvainen luonnon tilasta. Jurmon ainutlaatuisen luonnon säilyttäminen tukee luonnon monimuotoisuutta yleisesti, mikä taas auttaa ilmastomuutoksen hidastamisessa ja siihen sopeutumisessa.

Maisemanhoitosuunnitelman on teettänyt Paraisten kaupunki ja sen on laatinut maisema-arkkitehti Emilia Horttanainen yhteistyössä jurmolaisten kanssa. Työhön osallistuivat Jurmon vaki- ja kesäasukkaat, yrittäjät, maanomistajat ja lintuaseman edustaja. Viranomaisista mukana olivat Paraisten kaupungin, ELY-keskuksen, Varsinais-Suomen maakuntamuseon ja Metsähallituksen edustajat.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue on myöntänyt Jurmon maisemanhoitosuunnitelman tekemistä varten avustusta saariston ympäristönhoitoon, joka on ympäristöministeriön hallinnonalan sekä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan harkinnanvarainen valtionavustus.

Työn eteneminen

Ensimmäinen käynti Jurmossa oli huhtikuussa 2019, jolloin tutustuin saaren luontoon ja maisemaan. Toukokuussa keskustelin jurmolaisten kanssa maisemanhoitoon, rakentamiseen, asumiseen ja elinkeinoihin liittyvistä asioista. Kävin myös lintuasemalla ja tutustuin paremmin Jurmon saareen.

Kesällä 2019 pidettiin kaksi yleisötilaisuutta. Kesäkuuisessa yleisötilaisuudessa keskusteltiin Jurmon asukkaiden ja maanomistajien kanssa Jurmon arvoista ja maisemaan, asumiseen ja elämiseen liittyvistä toiveista. Toisessa kokouksessa keskusteltiin asumisen ja toiminnan reunaehdoista ja kehiteltiin vaihtoehtoja rakennusten sijoittamiseen. Suunnitelma valmistuu syksyllä 2019.

Suunnittelua ohjaavat lait, ohjelmat, kaavat ja suunnitelmat

Suomen **perustuslain** mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Kaavoitusta ohjaavat **valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet**. Niiden avulla taitetaan yhdyskuntien ja liikenteen päästöjä, turvataan luonnon monimuotoisuutta ja kulttuuriympäristön arvoja sekä parannetaan elinkeinojen uudistumismahdollisuuksia. Niillä myös sopeudutaan ilmastonmuutoksen seurauksiin ja sään ääri-ilmiöihin.

Maakuntakaavassa Jurmoon on osoitettu yhteysalussatama ja virkistysalue. Jurmo on merkitty kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta tärkeä alueeksi ja Natura-alueeksi.

Jurmo kuuluu ottamatta **Korppoon eteläisen saariston osayleiskaavaan**, joka on hyväksytty v. 1998. Nykyinen satama-alue Rävänäsissä ja sen ja Moringharun välinen lahti ovat yleiskaavassa venesatama-alueita. Kyläaluetta ja satamaa lukuun ottamatta Jurmo on yleiskaavassa luonnonsuojelualuetta.

Jurmon kyläkeskuksen osayleiskaava on vuodelta 2000 ja on uusimisen tarpeessa. Jurmossa maat rakennustontteja lukuun ottamatta olivat yhteisomistuksessa vuoteen 1990 saakka. Tällöin Jurmossa suoritettiin isojako, viimeisenä koko maassa. Osayleiskaava laadittiin tämän jälkeen. Kyläaluetta laajennettiin ja rakennuspaikkoja sijoitettiin myös Hembergetin eteläpuolelle sekä mäntymetsään. Jurmoon on tämän jälkeen rakennettu muutama talo, joista kaksi metsään.

Rakentamista säätelee myös Paraisten kaupungin 2016 hyväksymä **rakennusjärjestys**.

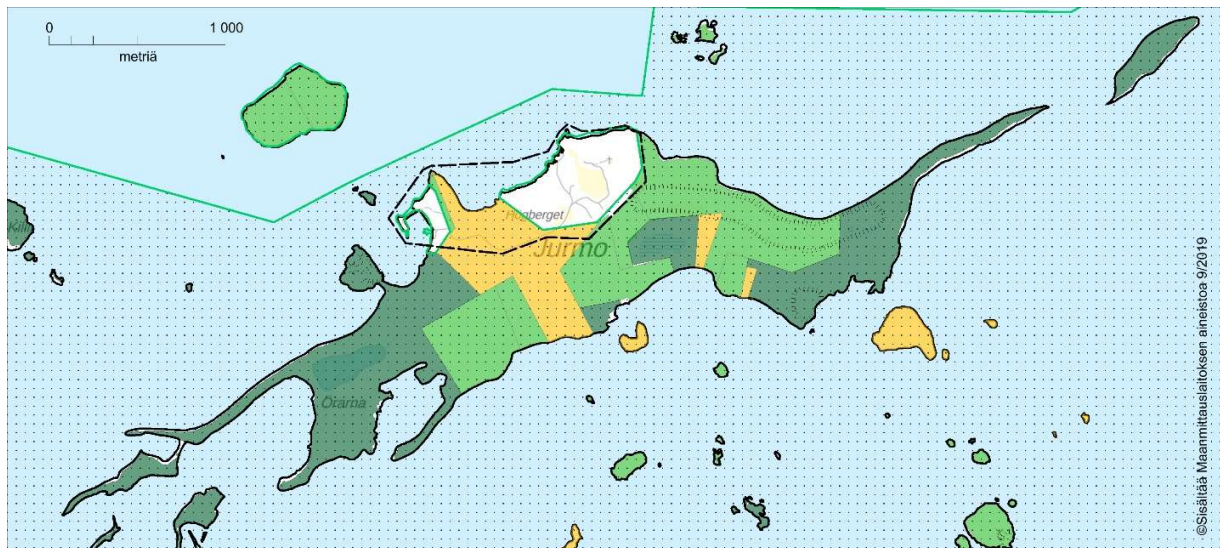
Metsähallitus teetti koko Jurmoa koskevan luontoinventoinnin ja **luonnonhoitosuunnitelman** (Naturvårdsplan för Jurmo, Väståboland, Leif Lindgren, Forststyrelsen). Sitä täydentää Paraisten kaupungin teettämä ja Lotta Lindholm-Normajan laatima **Jurmon kylän ja sataman luontoselvitys** 2019.

Maisema-arkkitehtuurin opiskelijat tekivät kurssityönä Jurmon maisemaselvityksen ja kehittämissuunnitelmia v. 2017. Nämä suunnitelmat ovat olleet Jurmon asukkaiden nähtävinä ja keskustelujen innoittajina.

Jurmoa koskevat luonnon- ja maisemansuojeluohjelmat

Jurmo on luokiteltu monella tavalla erityisen arvokkaaksi ja suojeltavaksi. Jurmo kuuluu valtion omistamilta ja Metsähallituksen hallinnoimilta osin Saaristomeren kansallispuiston alueeseen. Koko saari kylää ja satamaa lukuun ottamatta kuuluu **Natura 2000 –suojeluohjelmaan**. Natura-verkoston tarkoitus on luonnon monimuotoisuuden säilyminen. Suojelu on tarkoitus toteuttaa perustamalla Natura-alue luonnonsuojelualueiksi, mikä suurelta osin on jo toteutettu. Natura-verkostoa täydennettiin v. 2018 vedenalaisen meriluonnon kannalta arvokkailla alueilla. Jurmoa ympäröivä merialue kuulu jo ennestään erityisen arvokkaisiin merialueisiin, joten päätös ei vaikuta Jurmossa. Jurmo kuuluu myös **Valtakunnalliseen harjunsuojeluohjelmaan**, joka suojelee pohjavettä ja maisemaa.

Jurmo on osa valtakunnallisesti arvokasta **Saaristomeren kulttuurimaisemat –maisema-alueetta**. Maisema-alueet ovat Suomen kymmenestä maisemamaakunnasta valittuja edustavia kulttuurimaisemakokonaisuuksia. Lisäksiulkosaariston merireittiä, joka kulkee Utöstä Berghamniin mm. Jurmon kautta, on ehdotettu maakunnallisesti arvokkaaksi maisemaksi. Kylä ja satama ovat valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.

- Natura 2000 –verkoston osa
- Kansallispuisto
- Yksitynen luonnonsuojelualue
- Luonnonsuojelualueeksi perustettava Natura 2000 –verkoston osa
- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY)
- Muinaisjäännösalue

Jurmon maisema ja luonto on luokiteltu monella tavalla arvokkaaksi

2. LUONTO JA IHMINEN MUOVAAVAT JURMOA

Jurmon muoto muuttuu

Jurmon maiseman runko muotoutui viimeisen Jääkauden lopulla, jolloin jäätikön sulamisvaiheet synnyttivät Salpausseliksi kutsutut reunamoreenit. Jurmon saari syntyi maan kohotessa pari tuhatta vuotta sitten. Jurmon maasto on matalaa ja loivaa, korkein kohta parikymmentä metriä merenpinnasta. Jurmon maaperä on hiekkaa ja kiviä, muutamia kallioitakin on. Jurmon erikoisuus on pohjoispuolen pitkät kivirannat, jotka myrskyt vuosisatojen kuluessa ovat järjestäneet terasseiksi.

Rantojen muoto on muuttunut vuosien saatossa ja muutosta tapahtuu edelleen. Rantoja ovat muovanneet maan kohoaminen ja aallokon merenpohjaa muokkaava vaikutus. Maa kohoaa Jurmossa tällä hetkellä vajaan puoli senttimetriä vuodessa ja kohoaminen hidastuu vähitellen. Ilmastonmuutoksen aiheuttama merenpinnan nousu vähentää maankohoamisen vaikutusta. Merenpinnan nousua ei voida tarkkaan ennustaa, mutta se alkaa jo ylittää maannousun vaikutuksen ja sen oletetaan kiihtyvän.

Rantoja muokkaavat voimakkaimmin aallot. Lisääntyvä tuulisuus voi vahvistaa tätä ilmiötä. Jurmon pohjoispuolella kulkevan syväväylän liikenne aiheuttaa myös aaltoja. Nopein muutos tapahtui Sorgenin rannassa, jossa talvimyrsky vuonna 1980 hautasi ainutlaatuisen lähdevaikutteisen levärannan kivivallin alle ja muodosti makeanvedenlammen. Saaren länsipää on kasvanut kiinni Estrevlarnan saareen 2000-luvulla. Jurmon koillinen kärki, Österrevet, saattaa tulevaisuudessa kasvaa kiinni läheiseen saareen, Sandeniin.

Jurmon maisema on avointa, meri muovaa rantoja

Harvinaisten luontotyyppien mosaiikki

Jurmon maisema on yleisilmeeltään avoin ja selkeä, mutta se koostuu lukuisista pienialaisista luontotyypeistä. Jurmon pinta-ala on 280 hehtaaria. Siitä kaksi kolmasosaa on perinneympäristöjä, suurimmaksi osaksi kanervanummea. Jurmossa on muista saarista poikkeava kasvillisuus ja uhanalaisia luontotyyppkejä ja eliölajeja on paljon. Osaa kasvilajeista ei tavata Suomessa missään muualla kuin Jurmossa. Kasvillisuus on muokkautunut vuosisatoja jatkuneen kuloutuksen ja laidunnuksen tuloksena. Jurmon luonnon monimuotoisuuden ylläpito edellyttää jatkuvaa hoitoa, laiduneläimiä ja kulotusta.

Kerrotaan että Jurmossa on kasvanut mäntymetsää, mutta metsät olisi hävitetty 1500-luvulla. Nykyään Jurmon ainoat metsät ovat tervaleppämetsät ja istutettu männikkö.

Jurmossa on monenlaisia niittyjä kuten tuoreita ja kosteita kalkkivaikutteisia niittyjä, luhta- ja tulvaniittyjä sekä ketoja. Lisäksi on erilaisia pienialaisia soita, hakamaita, merenrantaniittyjä ja hiekkarantoja. Jurmon merkityksestä luonnon monimuotoisuuden suojelussa kertoo, että siellä on 21 EU-direktiivillä suojeltua luontotyyppiä ja 30 kansallisesti uhanalaiseksi arvioitua luontotyyppiä. Uhanalaisia ja silmälläpidettäviä eliölajeja on yli sata.

Ensisilmäyksellä karulta vaikuttavalta saarelta löytyy monenlaisia luontotyyppkejä. Kuvassa keväinen Träsket

Jurmon lintuasema

Jurmossa sijaitsee Turun lintutieteellisen yhdistyksen lintuasema. Järjestelmällinen lintujen seuranta ja rengastus aloitettiin vuonna 1962. Jurmosta saatavat tiedot ovat tutkimukselle merkittäviä jopa maailman mittakaavassa. Jurmon aineistoa käytettiin hiljattain tutkittaessa ilmastonmuutoksen vaikutusta lintujen kevätmuuttoon. Aineistoa on hyödynnetty myös suojelutyössä, esimerkiksi tuoreimmassa lintujen uhanalaisuusarviossa.

Lintuaseman miehittäjät kulkevat kevästä myöhäiseen syksyyn päivittäin laskentareitit, jotka ovat pysyneet muuttumattomina toiminnan alusta saakka. Reittien muuttumattomuus on välttämätöntä, jotta saadaan vertailukelpoisia tuloksia. Myös talvella kerätään tietoja linnuista, mutta ei yhtä säännöllisesti.

Kevät- ja syysmuuttojen aikaan kerätään tietoja muuttolinnuista. Mäntymetsän pohjoisosassa ja Träsketin länsi- ja pohjoisreunoilla on verkkoja, joita tarvitaan lintujen rengastamisessa. Muutolla levähtävät linnut tarttuvat verkkoihin, ne mitataan ja rengastetaan. Eri ympäristöissä saadaan rengastettua eri lajeja. Verkot avataan syys- ja kevätmuuton aikaan aikaisin aamulla ja ne käydään tarkastamassa useita kertoja.

Lintuaseman vastuuhenkilöt pitävät avoimena Träsketin pohjoisreunan kosteaa osaa, lettoa, jossa on arvokasta kasvilajistoa.

Jurmossa tarkkaillaan lintuja päivittäin vakioireiteillä ja rengastetaan muuttojen aikoihin

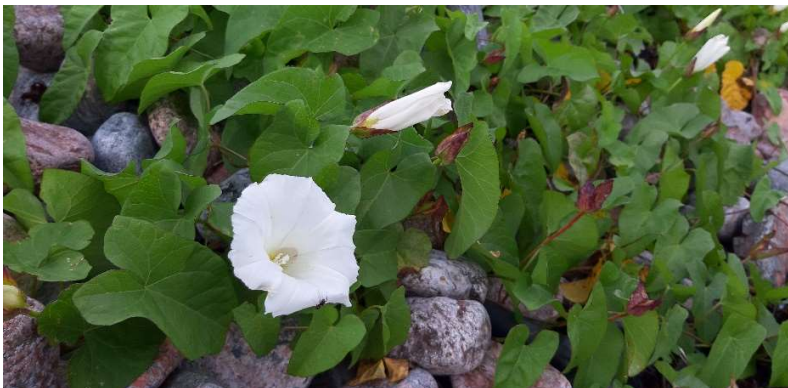
Luonnon tila ja uhkatekijät

Jurmon luonnon tilaan vaikuttavat globaalit ilmiöt kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen, roskaantuminen ja kemikalisoituminen. Kulttuurivaikutteista luontoa uhkaa lisäksi hoidon ja käytön puute. Ilmastonmuutos vaikuttaa lajistoon ja myös ihmisen toimintaan.

Pintavesien ekologinen tila Saaristomerellä on tyydyttävä (asteikolla huono, välttävä, tyydyttävä, hyvä, erinomainen). Ilmaston lämpeneminen muuttaa merien ekosysteemeitä. Itämeri on rehevöitynyt ja sen pohja kärsii happikadosta. Rihmalevät ja sinilevät ovat yleistyneet Itämerellä ja niitä kerääntyy rannoille pahanhajuisiksi patjoiksi. Rakkolevä on vähentynyt Saaristomerellä radikaalisti ja sen odotetaan vähenevän edelleen. Kalakannat ovat pienentyneet eikä Jurmon vesillä harjoiteta kalastusta enää juuri lainkaan.

Haitallisia vieraslajeja, jotka voivat uhata luonnonlajistoa, on kulkeutunut myös Jurmoon. Kurtturuusua kasvaa eri puolilla saarta. Se valtaa alaa vahvan juuristonsa avulla ja leviää uusille alueille meressä kelluvien marjojen siemenistä. Sitä on pyritty torjumaan kitkemällä. Saarella on myös ainakin komealupiinia, terttuseljaa ja valkokarhunköynnöstä ja mahdollisesti muitakin lajeja. Sandenilla kasvaa vuorimäntyjä. Eläimistä mm. minkit ja supikoirat ovat rantautuneet Jurmoon ja niitä on pyydetty ansoilla.

Haitallisten vieraslajien torjuminen on maanomistajan velvollisuus. Suojelualueella torjunta ja hävittäminen tehdään yhteistyössä valtion viranomaisen ja maanomistajan kesken. Vieraslajeista ja niiden torjumisesta löytyy tietoa vieraslajiportaalista vieraslajit.fi, jonne myös havainnot voi ilmoittaa.

Valkokarhunköynnös kukkii Morinharun kivikossa

3. ELÄMÄ JURMOSSA ENNEN JA NYT

Merkkejä muinaisista asukkaista

Pääelinkeino Jurmossa on ollut kalastus koko sen asuinhistorian ajan lukuunottamatta muutamaa viimeistä vuosikymmentä. Lisäksi on metsästetty hylkeitä ja lintuja sekä kerätty haahkan untuvaa.. Saarella on laidunnettu lehmiä ja lampaista keskiajalta saakka. Laidunnus lähes keskeytyi 1970-luvulla, mutta elvytettiin uudelleen. Nykyään Jurmossa on muutama alpakka ja kesäisin nummilla laiduntaa myös ylämaan-karjaa.

Jurmossa on kivikehiä, ns. munkinkehiä, joiden käyttötarkoitusta ei tiedetä, mutta niiden oletetaan liittyvän pyyntiin ja tilapäisasumiseen. Saaren korkeimmalla kohdalla on vanha kirkon paikka. Itäisimmässä kärjessä on kappelin raunio.

Moringharulla, sataman läheisellä kannaksen Jurmon saareen yhdistämällä luodolla, on tomtning-jäännöksiä. Moringharulle on myös osoitettu telttailupaikka. Tomtning -jäännökset tulivat näkyviin Metsähoito-osaston luonnonhoitotöissä, kun Moringharulla raivattiin katajikkoja. Lisää muinaisjäännöksiä tuli esiin, kun Moringharun länsiosan nummea kulotettiin.

Muinaisjäännöselvitys on tehty v. 1996. Jurmossa on jäänteitä ensimmäisen maailmansodan aikaisesta lentotukikohdasta. Ne on tarkoitettu dokumentoida lähiaikoina. Museovirasto on laatimassa listaa valtakunnallisesti arvokkaista muinaisjäännöksistä, johon Jurmon munkinkehiä on ehdotettu.

Muinaisjäännös, ns. munkinkehiä

Jurmon kylä ja sitä ympäröivä maisema

Jurmossa on vain vähän asumiseen sopivia paikkoja. Kylä on rakennettu aikoinaan suojaisen lahden reunalle. Maankohoamisen kurottua lahden umpeen on kylän keskelle saatu hyvää viljelymaata. Kylämaise-
maa reunustavat kalliit ”lahden” molemmin puolin ja mäntymetsä tämän laajan soikeanmuotoisen niit-
tyalueen, Ängenin, takana. Kirkko seisoo erillään avoimessa maisemassa kylän pohjoispuoleisella mäellä,
jolta on näköalat merelle, nummille ja kivirannoille itään sekä kylän ympäröimälle Ängeniin.

Kylässä on alun perin ollut viisi taloa. Uudet talot ja talousrakennukset on rakennettu niiden väleihin, ja
kylän eteläpuoli onkin erittäin tiivis. Vanhaa kyläaluetta on laajennettu vain hiukan Hembergetin etelä-
puolelle, jossa on mökkejä. Lisäksi mäntymetsässä on kaksi uudempaa taloa. Ängen on säilytetty rakenta-
matta – tosin jotkin uusimmat rakennukset asettuvat lähes niityn puolelle ja rannan tuntumaan lähelle
laskuojaa.

Kylän rannassa on pieniä poukamia kallioiden välissä ja laitureita kyläläisten veneille. Lähimpänä rantaa
olevat rakennukset ovat saunoja, mökkejä ja vajoja. Muiston vanhoista ajoista ja elinkeinoista tuovat Norr-
grannasin puolella sijaitseva tuulimylly ja rantavaja.

Kaukaa katsottuna kylässä korkeimpina erottuvat kirkko sekä 1990-luvulla Kvärnbackenille Ängenin länsi-
puolelle rakennettu asuintalo. Se on ensimmäinen talo tietä pitkin kylään saavuttaessa. Mäntymetsään
on rakennettu kaksi taloa. Niistä toinen jää piiloon metsän sisään, mutta toinen, korkea talo torneineen
ja sen ympärillä metsässä oleva aukko näkyvät kylän rannasta katsottuna.

Ympärivuotisesti asuttavien talojen ja loma-asuntojen lomassa kylässä on vuokramökkejä. Kylässä on
myös lintuasema, punainen mökki Norrgrannasin puolella porttimaisessa kohdassa lähinnä kirkkoa. Lintu-
harrastajat ovat paljon liikkeellä ulkona ja suuntaavat kulkunsa metsän tai kirkon mäen kautta kohti saa-
ren kärkeä. Metsässä sijaitseva Jurmo Inn toimii ravintolana ja tarjoaa majoitusta. Matkailijat ohjautuvat
enimmäkseen kirkolle ja liikkuvat Norrgrannasin puolella, jossa suurin osa vuokramökeistä on. Kylän ete-
läpuolen vanha osa on yksityistä aluetta, jossa asutaan tiiviisti ja pihat lomittuvat toisiinsa, mutta Hem-
bergetin eteläpuolella on vuokramökkejä. Osa matkailijoista kävelee myös kylän rantaa pitkin ja vähäisissä
määrin ihmisiä kävelee kylään Höggergetiltä tulevaa polkua ja rantaa pitkin.

Näkymä metsän reunasta Ängenin yli kohti kylää

Jurmon satama

Jurmon satama perustettiin nykyiseen paikkaan vasta 1900-luvulla. Yhteysalus alkoi kulkea Jurmoon vuonna 1962. Lauttalaituri on rakennettu betonista. Kivinen aallonmurtaja muodostaa suojaisen satamaltaan, joka täyttyy purjeveneistä kesäkaudella. Sataman palvelut on sijoitettu kaikki perinteisiin pieniin rakennuksiin lähelle rantaa ja laitureita. Metsähallituksen Luontotupa sijaitsee hieman erillään, lähistöllä on vuokramökki ja omassa rauhassaan sauna Rävänäsin avarassa maisemassa. Aallonmurtajalla on venevajoja. Kaikki rakennukset ovat punamultaisia, lukuun ottamatta harmaata vajaa yhteysaluslaiturin lähellä, ja harjakattoisia. Ne muodostavat yhtenäisen, joskin hieman hajanaisen kokonaisuuden. Sataman maisema on hyvin avointa eikä rajaavia maisematekijöitä ole. Yhteysaluslaiturin ja rakennusten lähellä oleva kallio on tärkeä maastollinen kiinne kohta rakennusten vierellä. Merkitseväksi avoimessa maisemassa tulevat myös yksittäiset puut: rannan ja tien varren pihlajat ja komea mänty.

Jurmon satamassa toimii kauppa ja kahvila

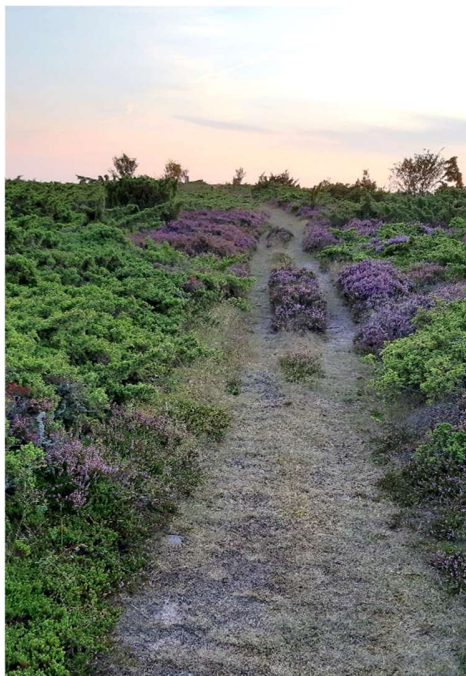
Kulkeminen Jurmossa

Vierailijat kulkevat Jurmossa pääasiassa kävellen ja myös vuokrattavilla polkupyörillä. Asukkaat kulkevat ja kuljettavat tavaraa kylän ja sataman välillä autoilla. Lisäksi käytetään mönkijää ja traktoria. Satamassa on leirintäpaikkaan osoittava viitta ja sinne kävellään rantapolkua ja kivikkoa pitkin. Matkailijoiden suosimia kävelyreittejä ovat polku satamasta Högbergetille, kylään ja kirkolle johtava tie sekä reitit itään nummelle ”munkkirinkilöiden”, muinaisjäännösten, suuntaan. Ornitologien päivittäiset reitit kulkevat saaren molemmissa kärjissä sekä Träsketin suon reunalla ja mäntymetsän pohjoisosassa.

Rantojen kivikoissa ja nummilla on useita ajouria. Ajoneuvoilla ajo on kiellettyä suojelualueilla. Tästä poikkeuksena on ajopuiden kerääminen, johon Jurmon asukkailla on oikeus. Se on kuitenkin tehtävä ensisijaisesti maan ollessa roudassa ja olevia ajouria pitkin. Aikaisemmin puutavara on kuljetettu veneillä.

Jalkaisin kuljetaan enimmäkseen polkuja, teitä ja ajouria pitkin sekä kivikkorantoja ja särkkiä pitkin. Kävely ei näyttäisi vaurioittavan kivikkoja. Kävelijöiden suuri määrä näkyy polkujen kulumisena muinaisjäännösten kohdilla, näköalapaikoilla ja jonkin verran lintujen rengastusalueilla.

Satamassa ja teiden ja polkujen risteyksissä on tienviittoja, joilla ohjataan kirkon ja muinaisjäännösten, ns. munkinkehien luo. Aikaisemmin muinaisjäännösten merkitsemiseen on käytetty puupaaluja, joissa muinaisjäännösmerkki. Linnustonsuojelualue saaren länsiosassa, jolla on kulkukielto, on merkitty maastoon näkyvästi kylteillä. Satamassa, luontotuvalla ja vuokramökeissä on saatavissa tietoa suojelualueista ja reiteistä.

Ajoura halkoo katajaista nummea

Lintujen rauhoitusaikana Jurmon lounaiskärkeen voivat kulkea vain lintujen laskijat

4. JURMOLAISTEN NÄKEMYKSIÄ MAISEMASTA JA MAANKÄYTÖSTÄ

Tapaamiset ja yleisötilaisuudet

Tapasin jurmolaisia keväisellä käynnilläni saarella ja kahdessa yleisötilaisuudessa kesällä 2019. Ensimmäisessä yleisötilaisuudessa osallistujat täyttivät kyselylomakkeet ja jokainen sai kommentoida muiden vastauksia + ja -merkein. Toisessa, loppukesän tilaisuudessa oli keskustelun pohjana suunnitelmaluonnoksia kartoilla. Niihin lisättiin tarroilla ja teksteinä mm. ehdotuksia rakennuspaikoiksi, palveluita ja opasteiden paikkoja. Kaikissa tapaamisissa tunnelma oli hyvä ja rakentava. Suuria erimielisyyksiä ei tullut esille, vaan Jurmoon liittyvissä tunteissa ja ideoissa oli paljon yhteistä.

Yksimielisiä oltiin siitä, että parasta Jurmossa on luonto. Näkymiä ja maiseman avoimuutta arvostetaan. Hyvät muistot liittyvät usein luontoon, kalastukseen ja lintuihin, eri paikkoihin Jurmossa ja retkiin saarille, uimiseen, luisteluun, polttopuiden keräämiseen jne, mutta myös ihmisiin ja juhliin.

Ympäristönmuutos vaikuttaa elämään Jurmossa. Ennen oli enemmän kalaa ja merilintuja. Saarella oli kotieläimiä, saatiin maitoa omalta saarelta. Toisaalta elämä on helpottunut sähkön ja yhteysliikenteen myötä.

Luonto ja avarat näkymät ovat rakkaita jurmolaisille.

Rakentaminen

Rakentamistoiveet, joita jurmolaiset esittivät, olivat maltillisia. Perinteiseen ympäristöön sopivasta, pienimuotoisesta ja ei liian korkeasta rakentamisesta pidettiin. Rakentamista haluttiin keskittää kylään täydennysrakentamisena ja kyläaluetta laajentamalla sekä satamaan. Rakentamiseen ja sen sijoittumiseen liittyen toiveissa oli eroja. Pienempiä tontteja toivottiin – mutta myös esitettiin toive suuremmista rakennusoikeuksista. Rakennuspaikkoja ehdotettiin kylän länsipuolelle rantaan ja myös kirkon lähistölle ja vielä

kirkosta pohjoiseen kohti rantaa. Osa halusi säästää metsän rakentamiselta - mutta kokouksessa myös ideottiin rakentamista metsään ja metsän reunan ulkopuolelle. Esitettiin myös idea, että Sorgenin rannassa, jossa on perinteisesti ollut ranta-aittoja, voisi edelleenkin olla pieniä rakennuksia kylälaisten omassa käytössä.

Elämisen edellytykset Jurmossa

Tulevaisuuden toiveina on nykyinen määrä tai lisää asukkaita, loma- ja pysyvänkin asumisen mahdollistavat puitteet. Kaikki eivät kuitenkaan halua lisää asukkaita, vaan Jurmon halutaan pysyvän entisenlaisena.

Kulkuyhteyksiä, laajakaistaa, sähköä ja postia tarvitaan tulevaisuudessakin. Eri-ikäisten, myös vanhusten asumismahdollisuuksia pohdittiin. Jurmon kehittämiseksi tarvittaisiin vuokra-asuntoja ja vanhuksille sopivia asumismuotoja. Olisi tärkeää saada juokseva vesi, kun ikää tulee lisää.

Turismi nähdään tulevaisuudessakin tärkeänä, mutta sen määrää ei haluta kasvattaa. Satamaan tarvitaan enemmän palveluita turisteille, kylää halutaan rauhoittaa asumiseen. Satamassa voisi olla esimerkiksi taiteilijaresidenssejä ja yksinkertaisia mökkejä, ”fiskelägen”. Käymälöitä ja saunoja on oltava riittävästi.

Pysyvän asumisen edellytys on työ, joka jurmolaisten mukaan voisi olla - turismin lisäksi - pienimuotoista teollisuutta, käsityötä, veneenrakennusta ja muuta veneisiin liittyvää yrittäjyyttä, kasvihuoneviljelyä jne. Jurmossa toivotaan, että sellaisia palveluita, joita saarelaiset voivat hoitaa, ei ostettaisi ulkopuolelta.

Jurmossa on huolena tulipalon mahdollisuus, sillä sateita on vähän ja tuli pääsisi leviämään nopeasti kuivalla nummella. Jurmossa on usein toisenlainen säätila kuin sisäsaaristossa, esimerkiksi voi olla hyvin kuivaa, kun toisaalla sataa. Palovaroitukset olisi hyvä saada koskemaan esim. Turunmaan saaristoa, ei koko saaristoa. Kyläyhdistys suunnittelee merivesijohtoa ja paloposteja kylään.

Tänä vuonna tulleet kiinteistöverojen yllättävät muutokset ovat aiheuttaneet epävarmuutta tulevaisuuden suunnitteluun. Kiinteistöveroja on määrätty myös luonnonsuojelualueille, mutta päätöksiin on haettu ja saatu muutoksia.

Jurmon satama

5. MAISEMANHOITO JURMOSSA

Mitä on maisemanhoito?

Maisemanhoidolla tarkoitetaan hoitotoimia, joilla maisemasta pyritään saamaan ihmisen kannalta halutunlainen, säilytetään tai korostetaan maiseman kauneusarvoja ja viihtyisyyttä. Se voi tarkoittaa esimerkiksi näkymän avaamista puita kaatamalla ja pensaikkoo poistamalla, maamerkin, kauniin luontokohteen tai rakennuksen esille ottamista, maisematilojen muokkaamista, rajaamista ja reittien selkeyttämistä. Maisemaa voidaan hoitaa myös esimerkiksi täydennysistuttamalla puita. Maisemanhoidolla voidaan vaikuttaa pienilmastoon, valoon ja vesiolosuhteisiin.

Luonnonhoidon tarkoituksena on säilyttää ja parantaa luonnon monimuotoisuutta. Luonnonhoidosta puhutaan usein talous- tai luonnonmetsien hoidon yhteydessä ja sillä tarkoitetaan toimenpiteitä, jotka hyödyttävät luontoa tai ihmistä muulla kuin taloudellisella tavalla. Esimerkiksi perinnemaiseman hoito voi olla sekä maiseman- että luonnonhoitoa. Molemmilla voidaan vaikuttaa paikan pienilmastoon, valoon ja vesiolosuhteisiin.

Tässä suunnitelmassa ehdottamani Jurmon luontoon kohdistuvat hoitotoimet on tarkoitettu sekä lisäämään ihmisen viihtyvyyttä että luonnon monimuotoisuutta.

Jurmon maisemanhoidon jatkumo

Metsähallitus teetti luontoinventoinnin ja yksityiskohtaisen luonnonhoitosuunnitelman v.2009 ja on toteuttanut suunnitelmaa resurssiensa rajoissa. Kesinä 2012, 2014 ja 2015 saarella järjestettiin WWF:n talukooleireja, joilla raivattiin katajaa arvokkaimmilla kalkkikedoilta. Metsähallituksen työntekijät kulottivat keto- ja nummialueita muutamina vuosina 2000- ja 2010-luvuilla.

Jurmossa oli harjoitettu kulotusta laitumien laadun parantamiseksi viimeksi 1920-luvulla. Heinänteko ja lehdestys ovat päättyneet kokonaan. Laidunnus oli 1970-luvulta 2000-luvulle hyvin vähäistä, mutta elpyi kun saarelle saatiin ylämaankarjaa kesiksi. Jurmossa on myös muutama alpakka. Laiduntavan karjan määrä on vähäinen verrattuna siihen määrään, jonka vaikutuksesta Jurmon luonto on muotoutunut ja säilynyt avoimena ja monimuotoisena. Jurmon luonnon kannalta ja talkoovoimaa vaativien maisemanhoitotöiden helpottamiseksi olisi hyödyllistä saada Jurmoon enemmän karjaa. Lampaat olisivat toivottavia maisemanhoitajia.

Luonnonhoitosuunnitelma on edelleenkin pätevä ohje maisemanhoidolle Jurmossa. Kylän ja sataman alueella huomioidaan lisäksi kesällä 2019 tehty luontoinventointi, jonka tulokset täydentävät ja päivittävät luonnonhoitosuunnitelmaa.

Seuraavassa esitän alueiden käytön kannalta tärkeisiin maiseman kohtiin liittyviä huomioitani ja joitakin kiireellisimmän tarvittavia hoitotoimia.

Mäntymetsä

Männikkö istutettiin 1930- ja -40-luvuilla suojaamaan kylää tuulilta ja puutavaran saamiseksi. Männyt seisovat suorissa riveissä ja aluskasvillisuus on heinä- ja ruohovaltaista. Vaikka metsä ei ole kasvillisuudeltaan erityisen arvokas, on se kiehtova paikka paikallishistoriansa kannalta, muistona suuresta talkooponnistuksesta. Metsä antaa toivottua tuulensuojaa, varjoa ja suojapaikkoja linnuille. Männikön maisemallinen arvo ja suojavaikutus on parantunut sen levittyä itään kohti harjun lakea muodostaen uuden, luonnollisemman näköisen reunan, jossa on siemenistä kasvaneita mäntyjä ja läpipääsemätöntä katajikkoa. Mäntyjä on vähennetty 2000-luvulla harjulta nummen säilyttämiseksi avoimena, mutta kaunismuotoisia puita on säästetty harvakseltaan istutusmetsän reunaan tuulta vaimentavaksi vyöhykkeeksi.

Metsään on rakennettu kaksi taloa. Kylärannasta katsottaessa huomaa puustossa aukon, joka katkaisee muuten yhtenäisen metsän profiilin. Metsän kyky vaimentaa tuulta on heikempi, jos metsävyöhyke on kapea. Metsän aukot lisäävät tuulen pyörteisyyttä ja lisäävät puiden kaatumisriskiä.

Metsän on hyvä antaa kasvaa ja levitä talojen kohdalla harjulle kulkevaan polkuun asti. Muuten metsä säilytetään harjun puolella vain sen nykyiseen reunaan saakka. Suurin osa nykyisistä metsänreunan itäpuolella kasvavista yksittäisistä ns. maisemapuista säilytetään, mutta uudet puuntaimet poistetaan nummelta. Katajan leviäminen nummelle pyritään estämään raivaamalla ja laidunnuksella. Metsän reunassa mäntyjen alla kasvava katajikko toisaalta tehostaa tuulensuojavaikutusta, ohjaa kulkua, rajaa ja luo yksityisyyttä pihoilta, joten sitä kannattaa säästää.

Tuulisuuden odotetaan voimistuvan ilmastonmuutoksen edetessä, joten metsä on tuulensuojana yhä tarpeellisempi. Jos metsään rakennetaan lisää, olisi vältettävä pitkulaisten aukkojen ja tuulitunneleiden muodostamista. Uusia tuloteitä metsään ei pitäisi tehdä, vaan kulku uusille rakennuspaikoille olisi kahdelta nykyiseltä pihatieltä. Pihatiet voivat lähteä samasta pisteestä viuhkamaisesti tai useampi talo voi käyttää samaa tietä. Tien varteen on jätettävä puustoa ja metsän aluskasvillisuus tulee säilyttää.

Mäntymetsä on tärkeä muuttolinnuille levähdyspaikkana sekä lintujen tutkimukselle. Metsän pohjoisosassa on tärkeää säilyttää mahdollisuus verkkojen pitämiseen ja lintujen rengastukseen.

Männikössä rengastetaan lintuja, jotka levähtävät siellä muuttomatalla.

Kedot ja nummi metsän reunoilla

Jurmolaiset ryhtyivät maisemanhoitotöihin kesällä 2019 ja kaatoivat mäntyjä nummelta metsän lounaispuolelta. Tämä oli hyväksi luonnon monimuotoisuudelle ja selkeytti näkymiä. Työtä voi vielä jatkaakin lähempänä alkuperäistä metsänreunaa, jossa nummi on kasvamassa umpeen. Puita voidaan halutessa kuitenkin säilyttää jonkin verran ryhminä tai yksittäispuina.

Ängenin eteläpuolella Kylätien ja Åkershamnin risteyksen ympärillä on laidunnuksen synnyttämää kaunista, luontoarvoiltaan arvokasta ketoa. Laidunnus olisi paras tapa ylläpitää ketoja. Vanhat lammaslaitumet ovat vielä olemassa. Myös pallokenttä ja sitä reunustava heinäketo ovat hienoja ja edustavat erittäin uhanalaista luontotyyppiä. Kentän nurmi voidaan edelleenkin leikata matalaksi ja pelikenttää voidaan käyttää kuten tähän asti. Keto ei kuitenkaan kestä enempää kulutusta. Jos halutaan pelata enemmän, olisi parempi perustaa toinen kenttä esimerkiksi Ängenin itäreunaan. Pallokentän ulkopuolinen ketoalue on niitettävä kerran kesässä, aikaisintaan heinäkuussa. Leikkuu- ja niittojäte tulisi kerätä pois, jotta hento kasvilajisto säilyy.

Pallokentän läheltä on talkoilla kaadettu mäntyjä, mikä hyödyttää uhanalaisia keto- ja nummiluontoa

Kirkon mäki

Kirkon ja mäntymetsän pohjoispuolella on edustavaa varpunummea. Luontotyyppi kestää nykyisenlaista melko kovaakin kulutusta, kun kulku ohjautuu poluille. Kävelemisestä voi joissain paikoissa olla hyötyäkin, sillä se estää katajaa leviämästä. Maisemallisesti alue on tärkeä. Se on maiseman lakikohta ja portti kylän ja koilliseen avautuvan karun nummi- ja kivikkomaiseman taitteessa.

Kirkon edusta ja kirkon takaa aukeava näkymä

Högbergetin ja Fårbergin väli

Högbergetin, kylätien, Fårbergin ja meren rajaama alue on suurimmaksi osaksi varpunummea. Alueella on myös kaksi soikeaa, ajoittain kosteaa heinäniittykuviota, jotka ovat uhanalaista luontotyyppiä. Molemmat ovat kasvamassa umpeen, itäisemmän kuvion umpeenkasvu on pitemmällä.

Jurmon asukkaat kaatoivat koivuja Högbergetin pohjoispuolelta kesällä 2019. Nyt kylätieltä näkee taas merelle. Työtä pitää jatkaa kaatamalla puustoa ja raivaamalla pensaikkoa soistumien ympäriltä. Koko alueelle olisi saatava laiduneläimiä.

Näkymä Högbergetin pohjoisrinteeltä kohti kylää on nyt avoimempi. Kaukana oikealla näkyvät metsittyneet soistumat

Högbergskärretiltä mäntymetsän reunaan

Högbergetin eteläpuolella sijaitseva tulvaniitty Högbergskärret edustaa erittäin uhanalaista luontotyyppiä. Sitä vaivaa kuivuus – sateet ovat vähentyneet ja tulvat harvinaistuneet – sekä hoidon puute. Sen ympärille on kasvanut tiheä katajikko.

Nummi on monin paikoin metsittymässä. Sitä pitäisi hoitaa luonnonhoitosuunnitelman mukaisesti: katajia ja muita puuntaimia olisi raivattava, nummea olisi kulotettava ajoittain, jotta kanervikko uudistuu, ja laidunnus ulotettava koko alueelle.

Nummi kaipa hoitoa: katajien raivausta, kulotusta ja laidunnusta

Träsket

Tervalepät ovat valtaamassa Träsketin suota ja hieno letto kasvamassa umpeen. Laskuojaan tehty pieni pato ei ole riittänyt vedenpinnan pitämiseen tarpeeksi korkealla ja se on välillä purettukin. Patoa pitäisi parannella ja tervaleppiä poistaa.

Träsketin eteläreunassa on kesäkuussa vielä märkää

Sandenin kasvillisuus ja linnut

Sandenille rantautui 1930-luvulla lasti vuorimännyn taimia, jotka lähtivät siellä kasvamaan. Sandenilla on ollut aikaisemmin paljon haahkoja ja sieltä on kerätty untuvia. Vuorimännyn tuovat hyviä suojapaikkoja linnuille.

Haahkat elävät murrosvaihetta, ne ovat siirtymässä ulkosaarista sisäsaaristoon. Syynä ovat ulkosaaristoon levinneet vieraslajiset pedot kuten minkit ja supikoirat. Niitä pyritään hävittämään ulkosaaristosta metsästä. Myös merikotkia on nykyisin enemmän.

Vuorimänty on vieraslaji, joka syrjäyttää alkuperäistä kasvillisuutta. Sandenin vuorimäntyjä ei kuitenkaan haluta hävittää kokonaan, kulttuurihistoriallisen merkityksensä vuoksi. Noin kolmannes vuorimännystä jätetään kasvamaan suosien tiheitä suojaa antavia kasvustoja. Sen sijaan korkeat männyt poistetaan, sillä ne ovat harsuja eivätkä anna suojaa linnuille, mutta petolinnut istuvat ja tähystävät niissä.

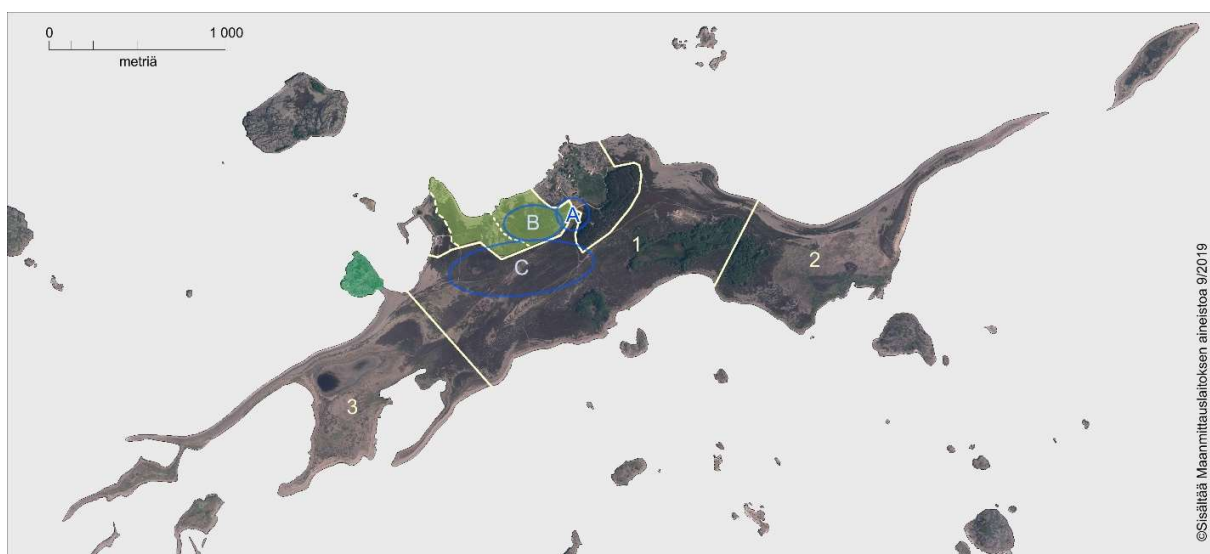
Laidunaidat

Jurmossa tarvitaan aitoja, jotta laidunnuspainetta voidaan säädellä ja ajoittaa. Leif Lindgrenin v. 2009 laatiman suunnitelman mukaan laidunnus tapahtuisi kolmessa jaksossa. Laidunkauden alusta juhannukseen käytössä olisi saaren keskiosta, juhannuksesta heinäkuun loppuun itäosa ja lintujen rauhoitusajan päätyttyä länsiosa. Tämä suunnitelma on luonnonhoidon kannalta toimiva. Moringharulle naudat eivät kulje, sillä ne välttävät kivistä kannasta. Satamasta ne on hyvä pitää poissa turistisesongin aikana. Sataman lähellä Rävanäsissä ja Höggergetin ympäristössä sekä Moringharulla voidaan pitää lampaita myös turistisesongin aikaan, sillä ne koetaan useimmin miljöötä elävöittäviksi kuin häiritseviksi. Lampaat on hyvä kuitenkin erottaa aidalla rakennetusta satama-alueesta.

Nykyisin aitoja on myös tonttien rajoilla, missä niitä ei luonnonhoidon kannalta tarvita. Laitumien ulkopuolelle rajatut maa-alueet ovat metsittymässä, niiden lajisto ja maisemallinen ilme on muuttunut ja ne tarvitsevat tehostettua hoitoa ja laidunnusta.

Aidat näkyvät maisemassa kauas ja niitä voidaan pitää maisemahäiriönä. Vaikka aitoihin on rakennettu monia portteja, ne rajoittavat ja ohjaavat kulkemista epätoivotuille reiteille. Aitojen vierille on kulunut uusia polkuja.

Puiset aidantolpat sopivat hyvin maisemaan. Tolppia uusittaessa voitaisiin painekyllästettyjen tolppien sijaan käyttää myös harmaantuvia tolppia. Melko kestäviä ovat kuusitolpat, joiden maahan upotettava osa hiilletään. Kyllästämättömät tolpat voidaan hävittää polttamalla.

LAITUMET

- 1 Kevätkesän laidun
- osia metsästä voidaan liittää mukaan
- 2 Keskikesän laidun
- 3 Syyslaidun

- Lampaita matkailusesonkina, nautoja hiljaisempina aikoina
- Lampaita hiljaisina telttailuajoina

AIDAT

- Laidunaita v. 2009 luonnonhoitosuunnitelmaan pohjautuen
- Laidun voidaan jakaa polkua seuraten
- Sataman laidunaita

KESKEISIÄ MAISEMANHOITOKOhteita

- A Arvokkaita ketoja
- B Niitty- ja nummiluontotyyppäjä
- C Nummi ja tulvaniitty

Alpakat ja ylämaankarja hoitavat maisemia

Luonnonhoito vaatii työvoimaa

Kulttuurimaiseman, niitty- ja nummiluonnon suojeleminen vaatii jatkuvaa hoitoa, työvoimaa ja laiduneläimiä. Talkoita voisi tulevaisuudessa järjestää yhteistyössä Metsähallituksen, luontojärjestöjen ja asukkaiden kanssa. Jurmossa toivotaan talkooapua eniten katajien raivaamiseen nummilta. Talkookohteita voisi olla myös kylässä tarpeen mukaan. Talkoilla voidaan tehdä eläinten hoitoon liittyviä töitä kuten aitojen korjaamista ja heinätöitä.

Luonnonhoitotyö on välttämättä työvoimavaltaista. Jurmon maastossa on kuljettava vanhoja polkuja ja ajouria pitkin, eikä siellä yleensä voi kulkea ajoneuvoilla eikä käyttää raskaita koneita. Kaadettujen puiden pois kuljetus ja muut konevoimaa vaativat työt on tehtävä maan ollessa roudassa ja mielellään lumen peittämä, jotta ei vaurioiteta maan pintaa ja kasvillisuutta.

Ajopuiden kerääminen jurmolaisten tarpeisiin ja rantojen siivoaminen roskista voitaisiin toteuttaa talkoilla. Roskat on kannettava maastosta satamaan tai kuljetettava veneillä. Jos maa jäätyy riittävän vahvaan routaan, voidaan ajopuuta kuljettaa myös maita pitkin.

Vieraslajien torjunta soveltuu myös hyvin talkootyöksi. Kurturuusut kannattaa kitkeä jo pieninä taimina, sillä ne kasvattavat jopa ranteen vahvuisia juuria, jotka tunkeutuvat syvälle hiekkaan ja kivien alle. Lupiinit voi hävittää kaivamalla juurakot maasta. Kitkentätyötä on jatkettava muutamia vuosia, kunnes juuret on saatu hävitettyä kokonaan ja maaperän siemenpankki ehtynyt.

Rihmalevät ovat yleistyneet Itämeressä syrjäyttäen rakkoleväkasvustoja. Rihma- ja sinileviä poistetaan tarvittaessa, jos niitä kertyy rannoille haiseviksi patjoiksi. Rakkolevät kuuluvat Itämeren normaaliin kasvilisuuteen. Rakkolevävalleja poistetaan vain, mikäli ne uhkaavat häviämisvaarassa olevia rantakasvillisuuden esiintymiä.

Talkootyö voi liittyä myös kylään, rakennusten ja rakenteiden kuten aitojen korjaamiseen ja rakentamiseen tai eläinten hoitoon. Lehtipuustoa poistettaessa voidaan samalla tehdä kerppuja laiduneläimille. Koska Jurmossa on niukasti syötävää eläimille ja vähän polttopuuta, kannattaa kaikki puumateriaali hyödyntää, jos vain talkoovoimaa saadaan riittävästi.

Kaikissa talkoissa työn suunnittelussa ja johtamisessa tarvitaan luonnon tai kulttuurimaiseman asiantuntemisuutta, käytännön työn osaamista, Jurmon saaren tuntemusta ja paikallista näkemystä.

Muinaisjäännökset näkyviin

Muinaisjäännöksistä munkinkehät sekä kappelin ja vanhan kirkon rauniot sijaitsevat eniten käytettyjen polkujen varrella. Ne ovat melko helposti löydettävissä maastosta, mutta ovat matalan katajikon ympäröimiä ja osittain peittämiä. Myös ensimmäisen maailmansodan aikaiset kasarmien ja lentokonehallin jäännökset ovat kiinnostavia ja sijaitsevat lähellä satamaa vierailijoiden helposti saavutettavissa.

Katajat on aika ajoin poistettava muinaisjäännösten päältä. Myös laidunnus auttaa pitämään muinaisjäännökset näkyvissä. Muinaisjäännösten hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa on oltava mukana asiantuntijoita.

Telttailu Jurmossa

Telttailu on Jurmossa rajattu Moringharulle, joka on kivisen kannaksen Jurmoon yhdistämä saari sataman länsipuolella. Moringharu on sijaintinsa vuoksi hyvä telttailupaikka, sillä se on omassa rauhassaan mutta sataman palvelut kuitenkin lähellä. Maa on kivistä ja mukavia teltan paikkoja on vain muutama, mutta kuitenkin riittävästi tarpeeseen nähden. Telttailijoita on melko vähän, vain muutamia ihmisiä lähinnä viikonloppuisin torstaista sunnuntaihin kesäkaudella.

Moringharulla lähellä kannasta on nuotiopaikka, joka on rajattu kaivonrenkaalla ja metallisella pohjalla tulen leviämisen estämiseksi. Lähellä on katos polttopuille. Moringharu soveltuu nuotiopaikan pitämiseen, sillä tuli ei sieltä pääse leviämään muualle Jurmoon. Moringharulle on lyhyt matka huoltoveneellä satamasta. Käymälää ei ole, vaan tarkoitus on, että siellä telттаilevat käyttäisivät sataman huussia, jonne on melko pitkä kävelymatka kivikkorantaa pitkin.

Käymälä on telttailualueella välttämätön. Sen puute näkyy kasvillisuuden rehevöitymisinä ja kivien koloista ja pensaikoista löytyvinä vessapapereina. Huussin on oltava riittävän korkealla meren pinnasta ja etäällä rannasta aaltojen ulottumattomissa. Jälkikompostointi voidaan toteuttaa satamassa, jonne jäte kuljetetaan veneellä tai roudan aikana maitse.

Uusissa rakenteissa ja rakennuksissa olisi suositettava luonnonmateriaaleja, ajopuuta, käsittelemätöntä tai tarvittaessa lämpökäsiteltyä puuta ja paikalta löytyviä kiviä.

Myös Moringharulla on muinaisjäännöksiä. Niiden olemassaolosta ei tiedetty kun telttailualue perustettiin. Telttailu voinee kuitenkin jatkua Moringharulla myös muinaisjäännösalueilla. Jäännökset, jotka vaativat suojausta, voidaan ympäröidä matalalla aidalla. Telttojen tikut saattavat vaurioittaa muinaisjäännöksiä. Yksi mahdollinen ratkaisu voisi olla kiinteät painokivet, joissa on valmiina kiinnitykset telttojen haruksille. Lisäarvostusta paikkaa kohtaan toisi taulu, jossa kerrotaan muinaisjäännöksistä ja niiden suojelusta.

Jurmossa laiduntavat lehmät eivät kulje Moringharulle, sillä matka kivikkoista kannasta pitkin on niille hankala. Naudat eivät telttailualueelle sopisikaan, mutta niiden sijaan sinne voitaisiin tuoda lampaita. Ne pitäisivät eteläosan rehevän kasvillisuuden ja kanervikon kurissa.

Puita Moringharulla on vähän, vain muutama kaunis pihlaja, jotka säästetään. Ne tuovat mittakaavaa maisemaan ja suojan tuntua.

Moringharun maisemissa yöpyessä voi eläytyä muinaisten aikojen elämään

Reitit ja opasteet

Jurmon eniten käytetyt reitit ovat sataman ja kylän välinen autotie sekä harjulla kulkevat polut. Kirkko on kiintopiste maisemassa ja monen matkailijan pysähdys- ja näköalapaikka.

Satamassa, heti Jurmoon saavuttaessa, on tarvetta opaskartalle, josta löytyvät Jurmon palvelut, kulkureitit ja kiintopisteet. Toinen kartta sopisi kirkon pihaan. Lisäksi tarvitaan tienviittoja polkujen alkuihin ja risteyskohtiin.

Tienviitat ja opastetaulut saisivat olla matalia, jotteivät ne näytä liian silmäänpistäviltä avoimessa maisemassa. Jurmoon sopivat luonnonväriset ja –materiaaliset, esimerkiksi puiset viitat.

Yhteysaluksia saapuu satamaan myös pimeään aikaan. Sen vuoksi sataman opastetaulu on hyvä valaista. Myös Moringharulle osoittava viitassa olisi hyvä olla kohdevalo, jotta telttailijat löytävät polun alun. Valoja kannattaa käyttää harkiten, häikäisyä välttämällä, sillä maiseman luonnonvalo ja hämäryys ovat yksi Jurmon erityistä tunnelmaa luova ominaisuus.

Pyhiinvaelluspolku

Pyhän Olavin merireitti, pyhiinvaellusreitin meren ylittävä osuus, on suunniteltu ulottuvaksi Jurmoon ylimääräisenä pistona. Vaellusreitti kulkisi Jurmon satamasta Sorgenin kautta itään kappelin raunioille ja kirkolle. Reitti on linjattu kulkemaan vanhoja, paljon käytettyjä polkuja. Se voidaan merkitä maastoon muutamilla puisilla viitoilla tai reittimerkeillä. Pyhiinvaellusreitin odotetaan tuovan vain vähän lisää matkailijoita Jurmoon. Merkitty reitti tuo esille monipuolisesti Jurmon luontoa ja kulttuuriympäristöä ja se voi houkutella muitakin kuin pyhiinvaeltajia tutustumaan saareen monipuolisemmin. Reitti ei kulje herkimpien arvokkaiden luontotyyppien poikki. Poikkeuksena on idässä harjulla sijaitseva kansallisesti arvokkaaksi luokiteltu ketolaikku, joka edustaa äärimmäisen uhanalaista luontotyyppiä. Sen kohdalla kulkua voidaan tarvittaessa ohjata hieman sivuun kasvustosta. Sorgenin tervaleppämetsän itäpuolella reitti on linjattu uudelle, kulutetulle polulle, sillä lähempänä tervaleppämetsää kulkeva vanha, osittain hävinnyt polku kulkisi suojeltavan ketokatkerolaikun kautta.

Idässä kulkijat ohjataan opastein kääntymään takaisin kappelin raunion kohdalla, jotta Korsetin hiekkarannan erityinen kasvillisuus ei joutuisi liian kovalle kulutukselle. Kulkua voi mieluummin ohjata kappeli-rauniolta itään kohti Österrevetin kärkeä. Reitti on melko pitkä, mutta kulkija voi halutessaan lyhentää lenkkiä jättämällä Sorgenin lenkin kiertämättä.

Tärkeimmät reitit, ehdotetut opasteet ja levähdyspaikat sekä muinaisjäännökset

Muinaisjäännökset reitin varrella

Muinaisjäännösten paikat sekä kävelyreitit osoitetaan opastekartoissa. Taulut sijoittuisivat satamaan, kirkon viereen ja Moringharulle. Sataman opastekartan on hyvä olla näkyvässä pian laivalla tai veneellä saarelle saavuttaessa.

Muinaisjäännökset voidaan, mikäli halutaan, merkitä maastoon matalilla tauluilla, jotka eivät näy kauaksi maisemassa. Taulut ja muut rakenteet vaativat säännöllistä huoltoa, johon on varauduttava, jos niitä asennetaan. Merkitseminen ei ole välttämätöntä - kulkijoille hauskeempaa voi olla löytää kohteet itse maastosta. Ensimmäisen maailmansodan aikaiset muinaisjäännökset kuitenkin on hyvä merkitä maastoon, kun rakennetaan uutta lähelle.

Opasteita harkiten, luontoa suojellen

Reittiä Estnäsin muinaisjäännösalueelle ei ole tarpeen osoittaa viitoilla, vaan se saa jäädä lähinnä lintujen tarkkailijoiden ja aktiivisimpien kulkijoiden käyttöön. Lintujentarkkailureittejä ei piirretä opaskartoille eikä viitoiteta maastoon, mutta ne voidaan osoittaa alueina kartoilla.

Joillakin kohdilla tallatuimpia reittejä on uhanalaisia kasvilajeja. Kasvustojen kohdalla polku voidaan tarvittaessa ohjata tekemään pienen mutkan kivien tai maasta löytyvien puunoksien avulla.

Jurmossa ei ole virallisia uimarantoja, mutta uida voi lähes kaikkialla. Lapsille sopivia loivia hiekkarantoja ovat etelän puolen Sorgen, kaukana saaren itäpäässä Korsetin hiekkaranta ja lännessä Västerfladan. Korsetin rannalla on harvinaista, kulutukselle herkkää kasvilajistoa kuten meriotakilokkia ja merivehnnää. Jos rannan käyttö huomattavasti kasvaa, voi olla tarpeen suojata kasvillisuus matalalla aidalla, joka ei ole kulukselle vaan ainoastaan auttaa huomaamaan kasvit. Rannalla voisi myös olla taulu, jossa kerrotaan hiekkarannan luontotyyppistä ja pyydetään levittämään pyyhe paikkaan, jossa ei ole kasveja. Västerfladan sijaitsee lintujen rauhoitusalueella, jonne on kulkukielto huhtikuun alusta heinäkuun loppuun, joten sen

käyttö uimarantana on vähäistä. Sorgenia ja muita saaren keskiosien rantoja voi käyttää uimiseen ja esimerkiksi suppailuun ja leijalautailuun lintujen ja muun luonnon siitä häiriintymättä. Koska virallisia uimarantoja ei ole, eikä rannoilla ole palveluja kuten roskiksia tai vessoja, voidaan harkita, osoitetaanko uima-
paikkoja lainkaan kartoilla tai viitoilla. Opaskartalla voidaan näyttää rantojen tyypit: hiekka-, kallio-, niitty- ja kiviranta.

Alueille joihin ei haluta yleistä kulkua, voidaan tarvittaessa sijoittaa kohteliaasti vihjaavia kylttejä, esimerkiksi ”kyläalue” –kyltti Fårbergetin eteläpuolelle polun varteen.

Lägnörsladan ja Västerfladanin hiekkaranta loppukesällä

6. MAANKÄYTTÖ JA RAKENTAMINEN JURMOSSA

Rakentamiseen sopivia paikkoja Jurmossa on niukasti luonnon- ja maisemansuojelun sekä soveliaan rakennusmaan asettaessa rajat. Rakentaminen sopii Jurmossa sijoitettavaksi kylään ja satamaan. Kylää rajaavat kaukaa nähtynä kalliit ja keskeisenä tilana on Hemängen. Sataman rakennukset ja laiturit muodostavat oman ryhmänsä, mutta ne sijaitsevat avoimessa, asumiseen epätyypillisessä paikassa, eivätkä muodosta selvärajaista aluetta.

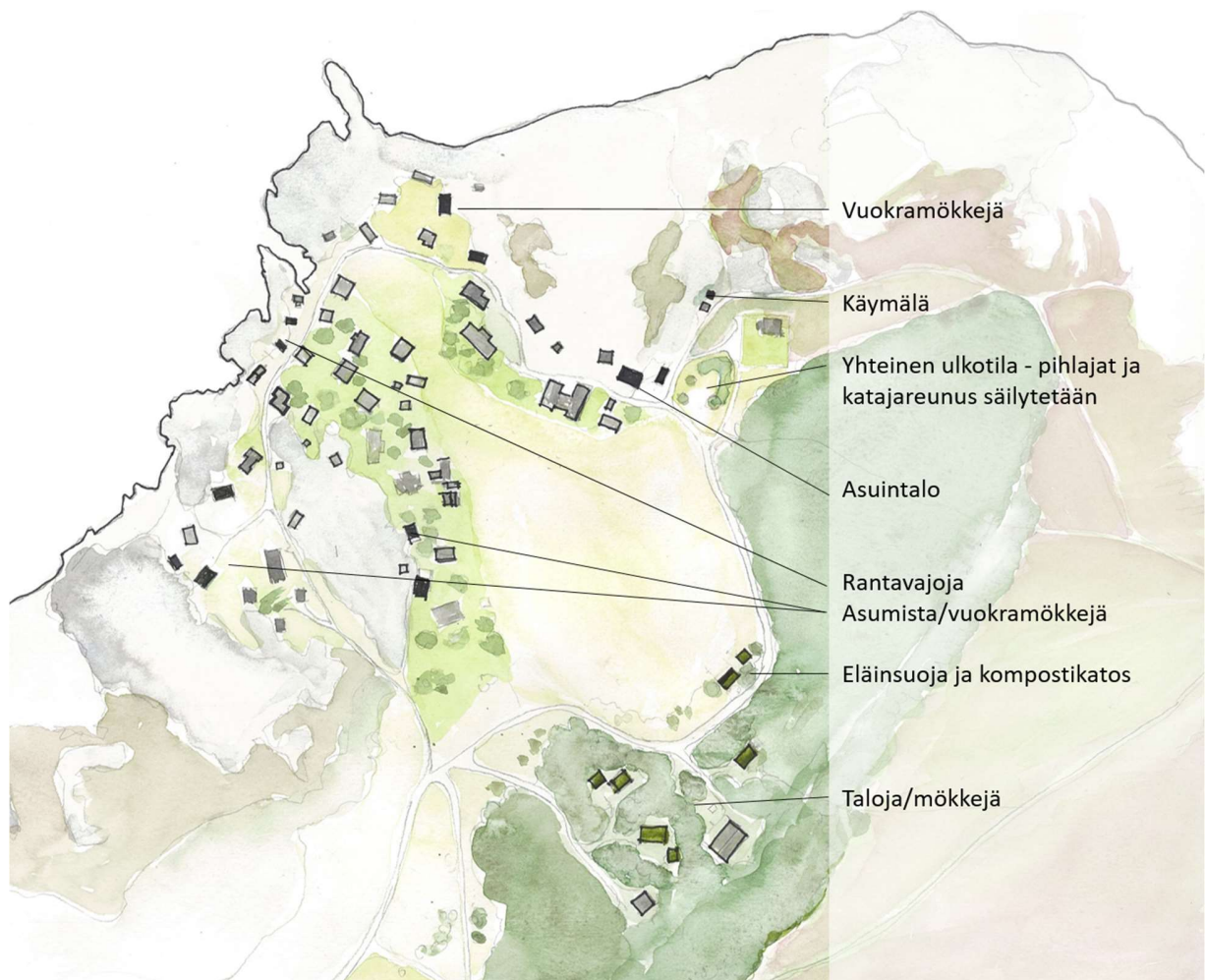
Jurmon kylän täydennysrakentaminen

Kylä näkyy kauas avoimessa maisemassa. Tämä on tyypillistä ulkosaaristossa ja Jurmossa. Kylässä on vaihtelevan kokoisia, mutta muotokieleltään yhteensopivia taloja tiiviissä muodostelmassa. Ainoastaan kirkko on erillään, avaran nummimaiseman ja kylän rajalla. Kirkko on pitkään ollut kauimmaksi näkyvä ja korkeimmalla sijainnut talo. Nykyisin kirkon kanssa yhtä näkyvänä ja korkeana maisemasta erottuu punainen Kvärnbackan talo. Kylän ja Sorgenin rannasta katsottuna metsässä sijaitseva Jurmo Inn torneineen kiinnittää huomion maisemassa, vaikka se lähempää jääkin metsän piiloon.

Eri-ikäisistä, eri vuosikymmenten tapojen mukaisesti korjatuista ja laajennetuista taloista huolimatta rakennukset muodostavat harmonisen kokonaisuuden. Talot ovat kaikki harjakattoisia, mikä tuo yhtenäisyyttä, samoin kuin laudoitetut julkisivut. Vaihtelua tuovat eri kokoiset rakennukset ja julkisivujen monipuolinen mutta enimmäkseen perinteinen värimaailma.

Kylään voidaan sijoittaa uudisrakennuksia täydentämään nykyistä rakentamisaluetta, Ängenin eteläinen reuna on jo hyvin tiiviisti rakennettu, mutta Hembergetin länsireunassa mökkien lomassa ja Norrgrannasin puolella on mahdollisia rakennuspaikkoja. Rakennukset olisi pyrittävä sijoittamaan ja mitoittamaan niin, ettei mikään rakennuksista hallitse maisemaa muita vahvemmin. Kvärnbackan talon lähelle rakentaminen voisi sitoa sen paremmin muuhun rakennuskantaan ja eheyttää kyläkuva.

Mökkien ja omakotitalojen rakentaminen metsään tai rantapuuston suojiin on modernin ajan tapa. Ulkosaaristossa ja vanhassa kulttuurimaisemassa se tuntuu vieraalta. Jos metsään halutaan rakentaa, olisi rakennukset sijoitettava mieluiten yhdeksi ryhmäksi siellä jo olevien talojen kanssa ja lähemmäs tietä. Niiden tulisi tyyliltään sopia kylän rakennuksiin, olla harjakattoisia ja mittasuhteiltaan perinteisiä.

Ehdotuksia täydennysrakentamisen paikoiksi Jurmon kylässä

Kylän eteläreuna voisi täydentyä muutamalla talolla tai mökillä, jotka kuvassa kirkkaimman punaisia

Näkymä Norrgrannasin puolelta. asemalla lintuasema ja oikealla kylätien pohjoispuolella mahdollinen uusi talon paikka

Kylän ulkotilat ja niiden hoito

Kalliot on hyvä jättää pääosin vapaiksi rakentamisesta, puolijulkiseksi ulkotilaksi. Luontoarvoiltaan tärkeimmät kedot ja nummien osat on säilytettävä rakentamisesta vapaina. Niiden suojelu ei kuitenkaan estä kulkemista ja oleskelua, vaan tallaaminen sopivissa määrin saattaa jopa hyödyttää joitakin arvokkaita kasvilajeja. Lisäksi tarvitaan maiseman hoitoa kuten katajan poistoa ja laidunnusta.

Ängen säästetään avoimeksi maiseman osaksi, jonka ympärillä kylä sijaitsee. Se on saaren ainoa viljelyyn soveltuva alue ja siksi tärkeä säilyttää rakentamattomana. Ängenillä voidaan viljellä heinää, viljaa ja muita peltokasveja, sitä voidaan käyttää laitumena ja kasvimaana sekä tilapäisesti urheilu- ja tapahtumakenttänä. Ängenin lounaisosan arvokas mäkikauraa kasvava heinäniitty hoidetaan niittämällä tai laiduntamalla. Myös kosteimmat osat Ängenistä kannattaa hoitaa niittynä. Alueen on hyvä olla kasvipeitteisenä mahdollisimman suurelta osin, jotta se pystyy sitomaan ravinteet ja estämään ravinteiden valumista mereen.

Ängenin eteläreunaan tien varteen, johon on kasvanut katajia ja muuta puustoa, voidaan sijoittaa maiseman siitä kärsimättä pienehköjä matalia rakenteita kuten katoksia eläimiä varten. Sinne voidaan sijoittaa myös komposti, jota tarvitaan käymäläjätteen jälkikompostointiin. Samassa voidaan kompostoida myös eläinten lantaa ja vuokramökkien biojätettä. Valmista kompostia voidaan käyttää viljelyksessä olevilla aloilla. Ketoja ja muita arvokkaita niittyjä ei saa lannoittaa.

Kirkon lähistölle sopisi julkinen ulkotila, jossa olisi mahdollisuus levähtämiseen ja kokoontumiseen. Kirkon lähelle tarvitaan myös yleinen käymälä. Katajikkoa säästetään lintujen suojaksi, mutta vadelmaa kasvava niitty voidaan leikata oleskelualueeksi.

Sataman kehittäminen

Satamassa on asuinrakentamiseen sopivia paikkoja pienellä kalliolla ja sen ympäristössä. Siellä maanpinta on riittävän korkealla merenpinnasta. Paikka on maisemallisestikin luonteva pienelle uudiskylälle. Tiivis, selkeärajaan kylä sopii ulkosaariston asumistapaan vielä nykyäänkin. Kylätien pohjoispuolella olisi työhön, saaristoelinkeinoihin ja matkailuun liittyviä rakennuksia.

Sataman ja Rävanäsin maasto on enimmäkseen alavaa, meritulville ja aalloille altista, eikä siksi sovellu asumiseen. Sen sijaan vajoja, katoksia ja muita kylmiä, sähköttömiä rakennuksia voitaisiin sijoittaa noin parin metrin tasoon merenpinnasta ja myös lähelle rantaa. Tämä kuitenkin edellyttää vahvaa, aaltoja ja tuulta kestävä perustusta.

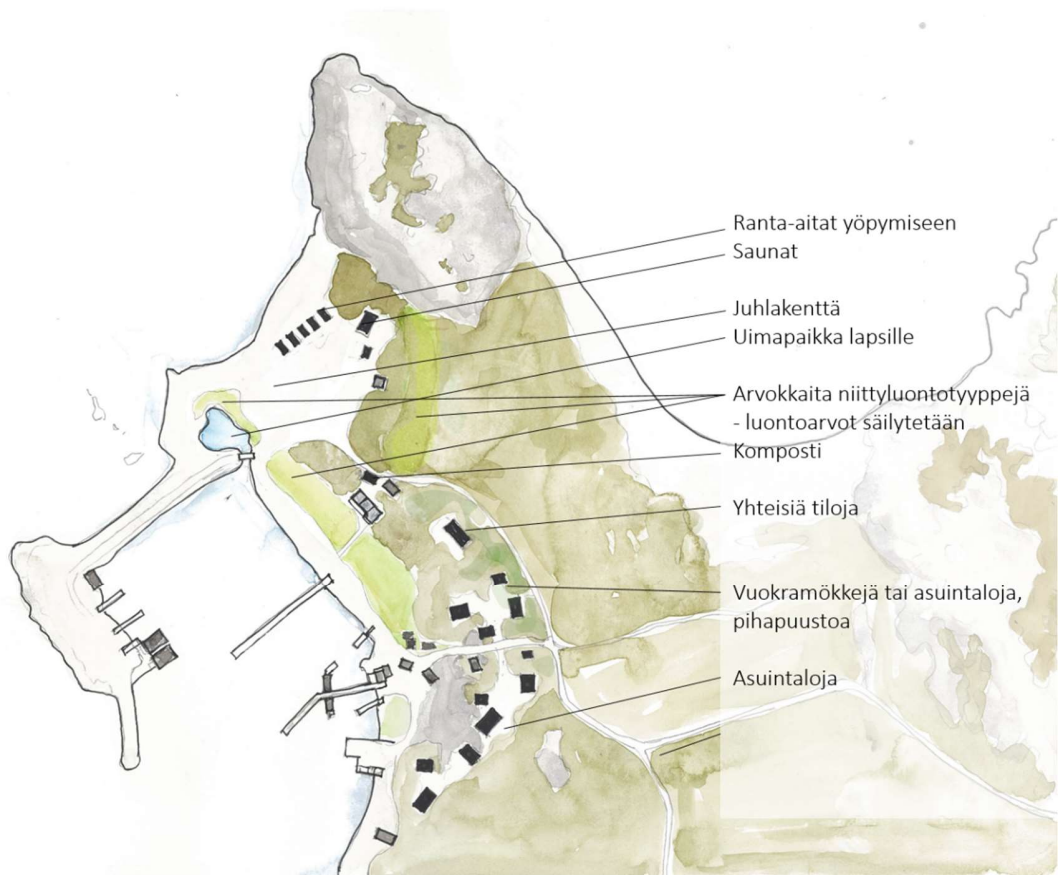
Satamaan on toivottu mahdollisuutta toteuttaa lisää palveluita matkailijoille. Monikäyttöiset, muuntautuvat ja perinteiseen tapaan rakennetut vajot voivat palvella mukavuudettomina majoina, joissa yövytään omilla alustoilla tai riippumatoissa. Ne voidaan tarpeen mukaan muuttaa varastoiksi, kesäkauden liiketiloiksi tai työtiloiksi. Majoja voisi vuokrata myös esimerkiksi leirikoulujen, talkoolaisten tai työpaikkojen virkistyspäivien tarpeisiin. Yksinkertainen ja edullinen majoitusvaihtoehto palveluiden lähellä voisi houkutella Jurmossa piipahtajia viipymään pidempään.

Uimarannan puuttuessa satamassa uidaan suoraan veneistä ja laivalaiturilta. Lapsille sopiva uimapaikka voidaan tehdä aallonmurtajan vieressä olevasta lampareesta. Lammen vieressä oleva arvokas, matalakasvuinen merenrantakasvillisuus olisi hyvä säilyttää. Lampi puhdistetaan, sitä syvennetään ja muotoillaan hiukan niin, että syvyys pysyy syvimmilläänkin alle metrissä ja reunat ovat loivat. Lammesta kaivetaan matala kanava mereen satama-altaan puolelle. Altaan pohjaan voidaan tuoda hienompaa luonnonsoraa. Aikuisille ei ole osoitettavissa varsinaista uimapaikkaa, mutta uimataitaiset löytänevät uimapaikkoja kivirannoilta.

Rävanäsissa on hienoja niittylaikkuja, joista osa edustaa uhanalaisia luontotyypppejä. Sataman niitty on myös tärkeä linnuille. Näiden kohteiden luontoarvot pyritään säilyttämään ohjaamalla kulkua niiden ulkopuolelle.

Näkymä Höggergetiltä satamaan. Lähelle yhteysaluslaituria on luonnosteltu asuintaloja, siitä pohjoiseen päin työhön ja matkailuun liittyvää rakentamista

Satamaan voisi muodostua pieni kylä

Sorgen

Sorgenin rannassa on pieni alue yhteisomisteista maata. Se on osa upeaa rantamaisemaa, mutta sitä ei ole tarkoitettu perustaa luonnonsuojelualueeksi. Sorgen on toiminut ja vieläkin toimii jurmolaisten vene-rantana. Suuremmat veneet on aikaisemmin säilytetty Sorgenskläpparnalla, jossa on ollut niitä varten rakennuksia. Sorgenskläpparna kuuluu Natura 2000 –alueeseen.

Sorgenin pieni yhteismaa on alavaa rantamaata ja soveltuu heikosti mihinkään rakentamiseen. Jos sinne halutaan tehdä esimerkiksi veneitä varten rakenteita, on huolehdittava, etteivät ne joudu rantavoimien siirtelemiksi. Maisemallisesti sinne sopii parhaiten huomiota herättämätön rakentaminen. Esimerkkinä voidaan pitää kansallispuiston puolella sijaitsevaa ranta-aittaa. Se sopii kokonsa ja luonnollisen värinsä puolesta maisemaan, näkyy kauas avarassa maisemassa, mutta ei riko maisemakuvaa. Mahdollisissa rakenteissa ja rakennuksissa olisi suosittava luonnonmateriaaleja, ajopuuta, käsittelemätöntä tai esim. Roslagin-mahogilla käsiteltyä tai lämpökäsiteltyä puuta ja paikalta löytyviä kiviä.

Mikäli saaren eteläpuolelle halutaan rakennuksia ja toimintaa, on huolehdittava valvonnasta ja paloturvallisuudesta.

Rantavaja lähellä Sorgenin rantaa

Rakennusten korkeusasema ja perustaminen

Paraisten kaupungin rakennusjärjestyksen mukainen alin rakentamiskorkeus on 2,40 m merenpinnasta. Siihen on rannan lähellä lisättävä aaltoiluvara. Poikkeuksena tästä ovat venevajat ja muut sellaiset rakennukset, joiden voidaan antaa kastua meritulvien ja korkean aallokon aikana.

Näkyväksi perustuksen osaksi Jurmon miljööseen sopii hyvin luonnonkivinen kivijalka tai nurkkakivet.

Maan tasoittaminen, pengertäminen ja luiskaaminen näyttäisi Jurmossa vieraalta. Avarassa maisemassa pienetkin muotoilut erottuvat maiseman muodoista. Olisi siis suotavaa jättää taloa ympäröivä maanpinta mahdollisimman luonnolliseen muotoon ja kaltevuuteen myös rinteeseen rakennettaessa, jolloin piha näyttää luonnolliselta ja maisema ehjältä. Maanpintaa pitää kuitenkin kallistaa talosta poispäin riittävästi vesien johtamiseksi.

Luonnonkiviperustus näyttää jyrkältä ja kestää kastumista

Jurmon henki rakentamisessa

Saariston perinteisten rakennettujen ympäristöjen ilme juontuu tarpeista, käytettävissä olleista rakennusmateriaaleista ja tekniikoista, kosteudelta ja tuulilta suojautumisesta. Pohjalla vaikuttavat klassiset tyyli, sen päälle modernismi toi uutta muotokieltä ja korvaavia rakennustuotteita.

Uusi rakentaminen tulisi sopeuttaa olevaan ympäristöön käyttämällä perinteisiä ja luonnonmukaisia rakennusmateriaaleja, värejä ja mittasuhteita.

Kylän värimaailmassa näkyvät eri aikakaudet, mutta punainen ja keltainen ovat vallitsevia. Myös uudemmat vihreät, mustat ja harmaat rakennukset sopivat joukkoon. Monivärisuus tuo iloisuutta, mutta huomattavasti nykyisiä kirkkaammat värit voisivat poiketa liiaksi kokonaisuudesta. Puhdas valkoinen säästetään vain kirkon väriksi.

Sataman rakennukset ovat punaisia lukuun ottamatta sivummalla olevaa harmaata rantavajaa. Punamullan sävyjä ja käsittelemätöntä harmaata puuta voidaan edelleenkin suosia. Uusissa asuintaloissa voitaisiin käyttää muitakin sävyjä, mutta mieluiten perinteisestä paletista, esimerkiksi keltamultaa tai lämmintä valkoista.

Julkisivuissa puuvuoraus on suositeltava yhtenäisyyden vuoksi ja koska se suojaa hyvin säältä talon rakenteita. Harmaata piiluttua hirsipintaa voidaan käyttää julkisivuna varsinkin kylän ulkopuolella ja talousrakennuksissa. Muutkin maanläheiset materiaalit kuten kalkki- ja savirappaus ja punatiili voivat sopia joukkoon.

Ikkunat, varsinkin suuret, olisi toivottavaa jaotella välipuitteilla ja pääosin symmetrisesti, jotta saadaan taloihin rauhallinen ilme.

Kevätillan sävyjä kylän rannassa

Kiviaita kylässä

Pihojen rakentaminen ja hoito

Jurmon kylän pihat ovat avaria ja selkeitä. Pihoilla kasvaa nurmikkoja sekä muutamia kaunismuotoisia puita, hedelmäpuita ja pensaita. Kovin rakennettuja, laatoitettuja ja rajattuja pihoja ei Jurmossa ole. Tätä yhtenäistä, maiseman muotoihin sopeutuvaa piharakentamiskulttuuria toivoisin jatkettavan kylässä.

Kivisellä saarella kivien käyttäminen piharakentamisessa kuten kiviaidoissa on luontevaa. Vanha monilajinen nurmikko ja ketokasvillisuus kannattaa säilyttää ja tarvittaessa siirtää tilapäisesti syrjään rakentamisen ajaksi.

Multaa on saarella niukasti, minkä vuoksi sitä tuodaan säkeissä mantereelta. Kasvualustoja ja kasveja tuottaessa on varmistettava, ettei mukana kulje haitallista vieraslajistoa ja tauteja, jotka olisivat uhka saaren luonnolle. Kotimaisia taimia voidaan pitää turvallisempina, ja ne ovat yleensä kestäviä. Kasvualustan tuomista varmempi vaihtoehto on käyttää Jurmossa kompostoimalla valmistettua multaa.

Puuta ja pensaat pehmentävät kauniisti rakennusryhmien ilmettä, vaimentavat tuulta ja luovat miellyttävää pienilmastoa. Mahdollista uutta rakentamista varten on hyvä jättää puuntaimia kasvamaan myös satamaan rakentamisalueille.

Myös valaistus vaikuttaa rakennetun ympäristön tilan tuntuun ja tunnelmaan. Jurmon luonnonläheiseen miljööseen sopii hyvin se, että luonnonvalon lisäksi valoa tulee vain ikkunoista. Pihavaloina voidaan käyttää valoteholtaan hyvin pieniä ja matalalle sijoitettuja valaisimia, jos halutaan esimerkiksi merkitä polun alkua. Työskentelyvalot voivat olla erikseen, niitä käytetään tarvittaessa. Satamassa tarvitaan valoa, mutta on miellyttävää, että aluetta ei valaista liikaa, jotta valokontrasti ja häikäisy ei hävitä ympäröivää maisemaa ja avaruuden tuntua.

Jurmon tuttua kasvillisuutta, katajia, mäntyjä ja pihlajia pihapuina

Komea mänty satamassa. Puustoa säästetään satamassa mahdollisella rakentamisalueella

Käymälät ja kompostit

Lannoitteeksi sopivaa kompostia ja multaa voidaan tuottaa kasvijätteistä, keittiön biojätteistä, karjanlannasta ja käymäläjätteistä. Käymäläjätteen jälkikompostointi on tehtävä riittävän etäälle kaivoista, yleensä vähintään 100 metrin päähän. Kompostin tulee olla katettu, jotta sade ei huuhtelee ravinteita maahan ja vesistöihin. Isommassa kompostissa on hyvä olla kiinteä alusta ja reunat tai vähintään takareuna, jotta valmiiksi kompostoitunut tavara on helppo ottaa traktorin kauhaan. Kompostimultaa voi käyttää kasvien kasvattamiseen, kun se on kompostoitunut vuoden.

Kompostointi ja biojätteen hyödyntäminen saarella vähentää kuljetuksia molempiin suuntiin säästäten energiaa ja vähentäen ilmastovaikutuksia.

Laiturit ja rantarakenteet

Sataman rantarakenteiden lisäksi ei rantojen muotoon pitäisi kajota. Kylärannassa on siirrelty kiviä sen verran, että on saatu muodostettua paikkoja veneille. Tätä perinnettä voi jatkaa, mutta suurempia muutoksia, varsinkaan suorien, suoralakiaisten ja muiden luonnon muovaamista häiritsevästi poikkeavien muotojen ei pidä rantaan tehdä.

Kylän ranta

Paloturvallisuus

Jurmossa saadaan sateita harvoin, kasvillisuus on kuivaa ja helposti syttyvää. Kuiva kanervanummi levittää paloa nopeasti ja palo voi kyteä kuivassa maassa. Kulottaminen parantaa paloturvallisuutta, kun kuiva kanervikko palaa pois antaen tilaa tuoreelle, elävälle kasvustolle.

Tulen tekoa tulee välttää kuivalla kaudella vaikka palovaroitusta ei olisi annettukaan. Tulen teko on kielletty kaikkialla luonnonsuojelualueilla. Sallitut nuotiopaikat kannattaa jatkossakin rajoittaa nykyisiin kahteen paikkaan, satamaan keskeiselle paikalle valvonnan alle ja Moringharulle, josta tuli ei pääse leviämään muualle saareen. Leirintäalueelle voi kesäaikaan suositella retkikeittimen käyttöä tulen sijaan.

Kyläyhdistys on suunnitellut merivesijohdon vetämistä Ängenin poikki ja paloposteja lähelle taloja.

Elävä Jurmo

Niin ihmisen kuin muun luonnon tulevaisuudelle Jurmossa on tärkeää, että Jurmo pysyy asuttuna ja siellä on kaikenikäisten hyvä elää ja tehdä työtä.

Luonto Jurmossa on vaikuttava, jokainen askel saarella antaa elämyksiä ja mieli rauhoittuu maisemasta. Jurmo tarjoaa sellaisenaan paljon - kenties siellä asuva kaipaa joskus vilkkaampaan ympäristöön, mutta vierailijaa varten sinne ei tarvitse tuoda mitään landiaa, mitään lainattua.

Hetki Jurmossa palauttaa kiireisen ihmisen jaloilleen. Se olisi mitä parhain paikka leirikoulujen paikaksi ja työyhteisöjen virkistyspäiviksi. Vanhoihin elinkeinoihin tutustuminen paikan päällä ja jopa itse kokeilemalla olisi kiinnostava seikkailu. Yksinkertainen elämäntapa, mahdollisuus kantaa itse vesi kaivosta ja lämmittää mökki, ovat elämyksiä. Kokemus selviytymisestä tuo hyvän olon.

Eläinten hoito ja pelkästään kotieläinten läheisyys on elämyksellistä. Lammaspaimenviikot, joita toteutetaan mm. kansallispuistoissa, ovat erittäin suosittuja. ”Paimen” maksaa majoituksesta ja hänen tehtäviinsä kuuluu huolehtia, että lampailla on vettä, ja tarkastaa aidat. Saaristossa järjestettäville maisemanhoitoleireille ja roskienkeruuretkille on halukkaita tulijoita enemmän kuin paikkoja. Monet haluavat tehdä jotain konkreettista ja auttaa.

Varmasti joku, monikin, Jurmon ystävä haluaisi kokeilla saarella asumista, sapattivuotta tai etätyöntekoa, jos olisi mahdollisuus vuokrata asunto. Ehkä hänestä olisi jurmolaiseksi.

Toivon Jurmon kylälle, kulttuurille, asukkaille ja luonnolle pitkää ikää!

